

Ohjeet:

Sähköisessä kyselylomakkeessa voi liikkua edestakaisin painamalla Edellinen- tai Seuraava -painikkeita. Kysely on mahdollista lähettää vastaamatta kaikkiin kysymyksiin, mutta osa kysymyksistä on merkitty pakollisiksi. Mahdolliset kysymyksiin annetut perustelut huomioidaan vastauksia analysoitaessa. Kyselyssä on runsaasti vastaustilaa lausujien vapaamuotoisille kommenteille. Vastauksia on mahdollista muokata ennen kyselylomakkeen lähettämistä. Kyselyn voi tarvittaessa keskeyttää painamalla Keskeytä-painiketta ja jatkaa vastaamista myöhemmin. Keskeytä-painikkeesta kysely vie automaattisesti sivulle, jossa on linkki jatkettavaan kyselyyn. Sivulla voi myös lähettää linkin sähköpostiisi. Viimeisen kysymyksen lopussa on Yhteenvedo-painike, josta pääset tarkastelemaan laatimiasi vastauksia. Yhteenvedosivulta pääset muokkaamaan (Muokkaa vastauksia -painike) ja tulostamaan (Tulosta-painike) kyselyn. Tämän jälkeen kysely pitää vielä lähettää.

Vastauksien lähetys: Kun kyselyyn vastaaminen on valmis, paina kyselylomakkeen yhteenvedosivun lopussa olevaa Valmis-painiketta. Lähettämisen jälkeen kyselyvastausta ei ole enää mahdollista täydentää tai muokata.

Sähköpostin liitteenä on mukana tekstitiedostoversio, jota voi käyttää lausuntopyyntöä käsittelemään helpottamiseksi. Toimielimen käsittelyssä voidaan noudattaa esimerkiksi menettelyä, jossa lausuntoa työstetään tekstitiedostomuotoisena ja käsittelyn lopuksi tekstitiedostoon laaditut vastaukset syötetään kyselyyn.

Lausunnot pyydetään toimittamaan sosiaali- ja terveysministeriöön 15.12.2017 klo 16.15 mennessä. Annetut vastaukset ovat julkisia. Lausuntoyhteenvedossa otetaan huomioon vain määräaikaan mennessä saapuneet lausunnot.

Sähköisen kyselyn Internet-osoite: <https://www.webropolsurveys.comxxxx>

Lisätietoja lausuntopyyntöstä antavat:

Osastopäällikkö ylijohdaja Kirsi Varhila, p. 02951 63338, s-posti kirsi.varhila@stm.fi

Hallitusneuvos Pirjo Kainulainen, p. 02951 63092, s-posti pirjo.kainulainen@stm.fi

Hallitusneuvos Pekka Järvinen, p. 02951 63367, s-posti pekka.jarvinen@stm.fi

Hallitussihteeri Maria Porko, p. 02951 63417, s-posti maria.porko@stm.fi

Kyselyn tekniseen toteutukseen liittyvät kysymykset:

Suunnittelija Henriikka Tammes, p. 02951 63182, s-posti henriikka.tammes@stm.fi

Projektisihteeri Jaana Aho, p. 02951 63395, s-posti jaana.aho@stm.fi

Osastosihteeri Maria Outinen, p. 02951 63589, s-posti maria.outinen@stm.fi

TAUSTATIEDOT

Vastaajatahon virallinen nimi

Kymenlaakson Liitto

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi

Ulla Silmäri

Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot

Maakuntajohtaja Jaakko Mikkola

Lausuntopyyntöä käsittelevä päivämäärä toimitilimessä

4.12.2017

Toimielimen nimi

Maakuntahallitus

Onko vastaaja*

kunta

sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue

sairaanhoidopiiri

maakunnan liitto

Kymenlaakson Liitto

muu kuntayhtymä tai kuntien yhteistoimintaelin

valtion viranomaisen

järjestö

yksityinen palveluntuottaja

joku muu

Kysymykset

Kysymyksiä valinnanvapauslain tavoitteista

Kokonaisuudessaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen tavoitteena on kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä hillitä palveluista aiheutuvien kustannuksien kasvua 3 miljardilla eurolla vuoteen 2029 mennessä. Valinnanvapauslain tarkoituksena on edistää sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden mahdollisuuksia valita palveluntuottaja, parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua sekä vahvistaa palvelujärjestelmän kannusteita kustannusvaikuttavaan toimintaan ja jatkuvaan kehittämiseen.

1. Voidaanko ehdotetulla valinnanvapauslailla osaltaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Valinnanvapaus on lähtökohtaisesti myönteinen ja asiakkaan saamaa palvelukokemusta parantava tekijä. Valinnanvapaus toimii myös kannustimena

julkisten palvelujen laadun parantamiseen ja asiakkaan kohtelusta huolehtimiseen. Valinnanvapauden edistäminen terveydenhuollossa on EU:n tasoinen linjaus, ja potilasdirektiivi käytännössä edellyttää valinnanvapauden lisäämistä.

Valinnanvapauden tulee kuitenkin olla hallittua ja pysyä kaikissa olosuhteissa järjestäjätahon hallinnassa. Tätä kautta voidaan parantaa taloudellista tehokkuutta ja edistää laatua.

Väestön epätasa-arvoisuuteen liittyy useita ulottuvuuksia: koulutukseen, työhön ja työoloihin, tuloihin ja muihin sosiaalisiin tekijöihin liittyvä epätasa-arvo sekä maantieteelliseen palvelujen saatavuuteen liittyvä epätasa-arvo. Kuitenkin palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden paranemista on vaikea arvioida. Riippuu palveluntuottajille asetettavista ehdoista ja tuottajien rahoituksesta, syntykö palvelutarjontaa myös harvaan asutuille seuduille. On oletettavaa, että suoran valinnan palvelut ja asiakassetelipalvelut keskittyvät suurempiin taajamiin. Yhdenvertaisuus ei näin ollen välttämättä toteudu, vaikka tuotantoa koskevien ratkaisujen tekijänä maakunta on päätöksenteolla ja ohjannallaan keskeinen vaikuttaja asiassa. Integraation laaja-alainen toteutuminen on edellytys hyvinvointi- ja terveyserojen kaventumiselle, se on taattava myös yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tehtävät jäävät kunnille, joten yhteistyön onnistuminen maakunnan ja kuntien kesken on ratkaisevaa terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisessa. Monialainen yhteistyö, yhdyspinta yhteistyö, tulee varmistaa ja sen merkitys ymmärtää. Tässä yhteydessä tulee myös hyvinvointiin liittyvästä ennaltaehkäisevästä näkökulmasta varmistaa, että sote-keskukset hyödyntävät tehokkaasti alueiden vapaaehtois- ja järjestötyön verkostoja.

Maakunta- ja sote-uudistuksen lainsäädännön keskeneräisyys vaikeuttaa arviointia sekä tämän että useiden muiden kysymysten osalta.

2. Edistääkö valinnanvapauslakiluonnos tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lausuntoluonnoksella oleva lakiluonnos edistää asiakkaiden vaikutusmahdollisuuksia valita palveluita. Mikäli on tarjontaa, on mahdollisuus valita.

Asiakkaan vaikutusmahdollisuudet omiin palveluihinsa toteutuvat erityisesti alueilla, joilla on valinnan mahdollisuuksia. On kuitenkin tärkeää huomata, että esitettävä valinnanvapausmalli on monimutkainen ja vaikeasti hahmotettava. Sote-palvelujen luonteesta johtuen asiakkailla ja potilailla ei aina ole riittävästi tietoa valintansa perusteeksi. Valinnanvapaus voikin johtaa epätarkoituksenmukaisiin valintoihin. Huoli liittyy erityisesti useita sosiaali- ja terveyspalveluja käyttäviin sekä erityisryhmiin kuten päihde- ja mielenterveys- tai lastensuojelun asiakkaisiin, joiden kyky ohjautua palvelujärjestelmässä ja käyttää asiakasseteliä ja henkilökohtaista budjettia voi olla rajoittunut.

Vaikutusmahdollisuuksia omaan palveluun toki on, mutta kokonaisvaikutukset eivät välttämättä näyttäytyä asiakkaalle. Asiakasseteliin kohdistuva laaja-alainen käyttöönotto ei palvele tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan etua.

Lakiluonnoksessa jää epäselväksi, mitkä palvelut ovat valinnanvapauden piirissä ja mitkä liikelaitoksessa. Esimerkiksi tehostetun palveluasumisen osalta on tärkeää, että asiakas saa suoran valinnan kokonaisuuteen kuuluvat palvelut siinä tehostetun palveluasumisen toimipisteessä, jossa hän asuu.

3. Antaako lakiluonnos asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Asiakas- ja palveluohjauksessa on tärkeää osata ohjata asiakasta laaja-alaisesti myös muualle kuin sote-palveluihin (esim. järjestöt, vapaaehtoiset, hyte-toimijat). Asiakasohjausyksikön täytyy tehdä jatkuvasti verkostoyhteistyötä eri alueiden toimijoiden kanssa. Miten varmistetaan, että laaja-alainen asiakasohjaus toteutuu yhdenvertaisesti eri toimijoilla? Pahimmillaan malli rapauttaa suomalaisten hyvinvoinnin kannalta edellä mainitun tärkeän tukiverkoston, jos asiakkaita ei ohjata muiden kuin sote-palveluiden ja niissäkin erityisesti terveyspalveluiden piiriin ja jätetään monelle tärkeä muut tukitoimijat huomioimatta.

Asiakkaan näkökulmasta voi olla haastavaa joissakin tilanteissa miettiä minne tulee olla yhteydessä esim. lapsiperhepalveluiden osalta. Ollako yhteydessä sote -keskukseen vai liikelaitokseen. Asiakkaat tarvitsevat varsinkin uudistuksen alussa paljon tukea pohtiessaan palveluun hakeutumista. Tämä puolestaan tulee ottaa huomioon resursseja, niin laadun kuin määrän näkökulmasta, määriteltäessä.

4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko lakiluonnoksen perusteella asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteen sovitettuja palveluja?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Paljon palveluja käyttävien palvelujen yhteensovittaminen on haasteellista ja esitetyssä mallissa vaatii valtavasti erilaisia sopimuksia sekä palvelukokonaisuuksien ja palveluketjujen määrittelyä – tarpeeksi yksityiskohtaisia ja toisaalta tarpeeksi joustavia, että asiakkaiden erilaiset palvelutarpeet tulevat huomioon otetuksi, sillä sote-järjestämislakiluonnoksen mukaan maakunnan on huolehdittava laaja-alaisesti yhteen sovitettuja palveluita tarvitsevien asiakasryhmien ja asiakkaiden tunnistamisesta, palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien määrittelemisestä sekä asiakasta koskevan tiedon hyödyntämisestä eri tuottajien välillä.

Maakunnan tulee tunnistaa paljon palveluita käyttävät, jotta päästään kiinni kunkin kohdalla palveluiden yhteensovittamiseen, palveluiden järkevään ja tehokkaaseen koordinointiin. Ja mitä varhaisemmin, sitä parempi tilanne. Yhteistyö eri toimijoiden välillä on onnistumisen edellytys. Toimijakentän laajentuessa, on selvää että yhteensovittamisessa sekä yhteistyön tekemisessä on omat haasteensa. Ohjauksen ja neuvonnan työkalun tulee olla kunnossa sekä sote -keskuksissa, että maakunnan liikelaitoksissa. Moniammatillisen yhteistyön onnistumisen edellytyksenä on tuntee ja tietää toimijakentän osaaminen.

Palveluketjujen toteutumisen seuranta- ja valvontamahdollisuudet ovat rajalliset mm. pitkistä ketjutuksista ja asiakkaiden useista päällekkäisistä ja samanaikaisista palvelutarpeista johtuen. Ehdotettu asiakassetelijärjestelmä vaikeuttaa muutenkin vaikeasti hallittavaa kokonaisuutta. Sopimusten ja tuottajien valvonta edellyttää runsaasti asiantuntijaresursseja.

---

5. Turvaako lakiluonnos palvelujen horisontaalisen ja vertikaalisen integraation?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei**
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Toteutuakseen integraatio vaatii vahvan asiakasohjaus ja -palveluyksikön, jossa tapahtuvan neuvonnan ja ohjauksen tulee olla kokonaisvaltaista, jotta asiakaslähtöinen tarpeeseen perustuva toiminta mahdollistuu.

Palveluiden ohjaus ja johtaminen on moniportaisuuden vuoksi haastavaa. Haasteena on laaja monien toimijoiden kokonaisuus, jossa osaamista ja ymmärrystä on oltava kaikilla toimijaosapuolilla myös koko järjestelmän toiminnasta sekä ennen kaikkea miten asiakkuus täällä etenee, asiakastarvelähtöisesti ja asiakasta kuullen.

Luonnollisesti toimintaa ja monimuotoisuutta tukevien tietojärjestelmien on oltava kunnossa, jotta sujuva tietojen siirtyminen mahdollistuu ja asiakkaan asia etenee kokonaisuutena eteenpäin. On arvioitu, ettei kaikkia tarvittavia tietojärjestelmiä ole mahdollista toteuttaa uudistuksen voimaantuloon mennessä.

Integraation toteutumiseen tulee vaikuttamaan myös se, minkälainen ansaintalogiikka saa eri tuottajat toimimaan yhtenäisen tavoitteen eteen.

Peruspalveluiden vahvistamiseen liittyy vahvasti varhainen tuki, miten siihen liittyvät kannusteet tukevat integraatiota. Voiko mahdollinen osaoptimointi sivuuttaa integraatiotavoitteen?

Korvausmenettelyssä esitetään kannustinperusteisen korvauksen käyttömahdollisuudesta palveluintegraatiota vahvistavana tekijänä. Tämä osaltaan saattaa vaikuttaa integraatiota vahvistavasti, joskin kustannuksista vastuussa olevien tahojen laajuus voi osaltaan johtaa osaoptimointiin.

6. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Sekä yleisellä että yksityiskohtaisemmalla taholla järjestäjälle muotoutuu esityksen myötä erittäin suuri osaamisvaade toteuttamisen, sen toiminnan ja kustannusten

seurannan, valvonnan, siihen liittyvien sopimusten hallintaan liittyen. Palvelukokonaisuuksien määrittelyssä ja rajaamisessa on oltava hyvin tarkka.

Tuottajaksi hyväksymisen ehtojen laatiminen vaati palveluiden yhteensovittamisen näkökulmasta osaamista maakunnalta. Miten kirjata ehtoihin riittävän tarkka sisältöjen kuvaus, jotta yhteensovittamisen velvoite toteutuu ja miten sitä valvotaan?

Järjestämisvastuu edellyttää vaativaa ja monipuolista osaamista, mikä alueelta saattaa puuttua ja on vaikeasti hankittavissa. Tällöin riskinä on järjestäjän jääminen liian heikoksi, jolloin kokonaisuuden ohjaaminen halutulla tavalla ei toimi.

7. Edistääkö lakiluonnos toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Talouden tiukentuminen ja monituottajamallin laadulla kilpaileminen asettaa palveluntuottajat miettimään sitä, miten mahdollisimman tehokkaasti ja oikea-aikaisesti palvelut tuotetaan. Tämä haastaa hakemaan myös uusia innovaatioita.

Laajan valinnanvapauden myötä, myös innovaatioita todennäköisesti syntyy luonnostaan. Innovaatioita syntyy sekä maakunnissa että Suomen rajojen ulkopuolella, mm. mahdollisesti tuottajina toimivien monikansallisten yhtiöiden toimintana.

Valinnanvapausuudistus luo mahdollisuuksia uudistaa toimintatapoja ja ottaa käyttöön uusia palveluinnovaatioita. Tavoitteen saavuttaminen riippuu siitä, millainen tuottajille maksettava korvausmalli on ja millä tavalla se kannustaa innovaatioihin.

Tutkimus- ja kehittämistoimintaan osallistuminen edellyttää palveluntuottajalta yhteenvetotiedon raportointia, ei kuitenkaan toiminnan tuloksien julkistamista. Tämä luo kilpailutilannetta markkinalle.

8. Antaako valinnanvapauslakiluonnos yhdessä muun maakunta- ja sote-uudistuksen kanssa riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei**
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kustannusten hallintaan vaikuttaa oleellisesti maakunnan kyky ja mahdollisuus (tietojärjestelmien toimivuus) ohjata monituottajamallia. Kustannusten nousun riskejä aiheuttavat ainakin järjestäjien sekä tuottajien mittavat ICT-investointikustannukset, maakunnan, maakunnan liikelaitoksen ja tuottajien hallinnolliset tehtävät sekä valinnanvapausmalliin kuuluvat uudet elementit henkilökohtainen budjetti ja asiakassetelin laaja-alainen myöntöperuste sekä suun terveydenhuollon suoran valinnan palvelut.

Kokonaisjärjestelmästä uhkaa tulla niin monimuotoinen ja ei ennustettavissa oleva. Maakunta palvelujärjestäjänä ei mitenkään kykene ennakoimaan eikä valvomaan toiminnan tehokkuutta ja vaikuttavuutta. Luonnollisesti kustannukset nousevat ja lopulta asiakas kärsii tilanteesta.

Valinnanvapauden toteuttaminen esitetyssä muodossa vaikeuttaa kustannusten hillintätavoitteen saavuttamista. Uudistuksen eräänä painopisteenä on ollut vahvistaa perustason palveluja, mikä on kannatettava tavoite. Perustason palvelujen ja perustason hoitoon pääsyn vahvistaminen ei kuitenkaan johda erikoissairaanhoidon tarpeen vähenemiseen kuin joiltakin rajatuilta osin. Toisin sanoen perustason palvelujen saatavuudella ei ole vaikutusta kalliiden hoitojen (mm. eräät syöpähoidot, keskosten hoito jne.) kysyntään. Lisäksi vaikka erikoissairaanhoidon palveluja tuotettaisiin perustason yhteydessä, ei se luonnollisestikaan vähennä niiden tuotantokustannuksia, vaikka sinänsä vähentää sairaalassa tuotettujen palveluiden määrää.

Valinnanvapaus tulee lisäämään koko terveydenhuoltojärjestelmän kustannuksia aiemmin itsemaksavien potilaiden siirtyessä julkisen sektorin asiakasmaksujen piiriin, sellaistenkin, joilla on kattava työterveyshuolto tai esimerkiksi sairauskuluvakuutus. Saatavuuden paraneminen johtaa kustannusten lisääntymiseen (tarjonta luo kysyntää). Kansainväliset vertailut toisaalta osoittavat sen, että suomalainen erikoissairaanhoido on kustannustehokasta, joten erityisiä perusteita erikoissairaanhoidon rahoitusosuuden vähentämiseen nykyisestä ei ole tunnistettavissa, eikä se ole edes mahdollista hoidon tason laskematta.

Palvelujen innovatiivisilla tuottamismalleilla ja digitaalisuudella, palvelurakenteen muutoksella sekä johtamisen uudistamisella on mahdollisuus saavuttaa kustannusten

kasvun leikkausta. Nämä tekijät eivät kuitenkaan suoranaisesti sisälly esitettyyn valinnan vapauslainsäädäntöön.

Kysymyksiä lakiluonnoksen yksityiskohdista

9. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalvueluista.

9a. Turvaavatko maakunnan liikelaitoksen suoran valinnan palvelujen tuotantoa koskevat säännökset (mm. 16 §) palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden kaikissa olosuhteissa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Yhtiöittämisvelvoite valinnanvapauden piirissä olevan maakunnallisen tuotannon osalta on vaihtunut huomattavaan asiakassetelin käytön laajentamiseen, joka tämän myötä mahdollistaa yksityisen palvelutuotannon toteutumisen samanlaisena kuin se oli ensimmäisessä mallissa. Maakunnan liikelaitoksen kuitenkin viimekädessä on huolehdittava maakunnan asukkaille palvelujen tarjonnasta, omana palveluna ellei muita tuottajia ole tai alueille esim. liikkuvina palveluina, jonne ei yksityistä tuotantoa synny

9b. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty sote-keskuksen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

- a. liian laaja
- b. sopiva**
- c. liian suppea

Vapaamuotoiset huomiot

Sote-keskuksen palveluvalikoima on varsin sopiva satunnaisesti palvelua tarvitseville. Paljon palveluita tarvitsevien tilanteeseen sote-keskus ei pysty huutoon vastaamaan. Silloin hoitoa / palvelua tuottavien tahojen lukumäärä lisääntyy, tiedonkululle tulee suuret vaatimukset, kokonaisvastuu hajaantuu, kustannukset kohoavat ja asiakaskeskeisyys kärsii. Alueellisten erojen ollessa varsin suuret, jolloin palvelutarpeet ovat myös erilaiset, olisi maakunnalle tärkeää antaa enemmän vaikutusmahdollisuuksia esim. mitä erikoisaloja on keskeisintä tarjota sote-keskusten yhteydessä

9c. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty suunhoidon yksikköjen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

- a. liian laaja
- b. sopiva**
- c. liian suppea

Vapaamuotoiset huomiot

[Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.](#)

9d. Onko lakiluonnoksen 18 § sote-keskuksen suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat palvelut?

[Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.](#)

9e. Onko lakiluonnoksen 18 § suunhoidon suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin suunhoidon yksiköissä tuotettavat palvelut?

Sote-keskusten osalta on kirjattu erikseen tarvittavat erikoisalajat. Ko. pykälän 4 momentissa Suun hoidon yksiköiden kohdalla on sen sijaan kirjaus 'ammattihenkilöiden vastaanotto- ja konsultaatiopalveluja. Tästä ei voi päätellä mitä hammaslääketieteellistä tai muuta asiantuntemusta ilmaisulla tarkoitetaan.

Kun tarkoitus on ilmeisimmin (vrt. yksityiskohtaiset perustelut), että turvataan mahdollisuus hammaslääketieteen eri kliinisten erikoisalojen osaamisen hyödyntämiseen alueellisesti, riippumatta siitä, että näitä resursseja tarvitaan ja käytetään liikelaitoksen vastuulla pääosin muiden kuin suoran valinnan palvelujen piiriin kuuluvassa tuotannossa, tulisi tämä ilmaista tekstissä suoremmin.

9f. Ovatko säännökset (mm. 18 § ja 37 §) sosiaalihuollon osalta tarkoituksenmukaisia ja riittäviä?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Monimutkaista jo suunnitelmassa, saatika sitten käytännössä. Liikelaitoksella tulee olla sosiaalityöntekijöistä yms. muodostettu ryhmä, joka työskentelee sote-keskusten yhteydessä, tuomassa palvelua suoran valinnan palvelujen yhteyteen. Toisaalta kaikissa sote-keskuksissa on annettava sosiaalihuollon ohjausta ja neuvontaa, joka käsittää sekä avun antamista neuvomalla että ohjauksen mahdollistamista oikean tuen / palvelun piiriin, myös asiakkaan palvelujen yhteensovittamista. Palveluintegraation näkökulmasta tämä on varmasti hyvä asia, mutta miten sitten käytäntöön vietyinä toimii asiakkaan edun mukaisesti?

Kokonaisuudessaan sosiaalihuollon osuus koko uudistuksen suunnittelussa on jäänyt liian vähälle huomiolle.

---

10. **Lakiluonnoksen 4 luvussa** säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos.

10a. Antaako lakiluonnoksen 21 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitos?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Mikäli asiakas käyttää palveluita eri maakuntien alueella, integraation toteutuminen on vaikea varmistaa.

10b. Entä antaako lakiluonnoksen 22 ja 23 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitoksen palveluyksikkö/yksiköt?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei

e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Valinnanvapauden mahdollisuus on riittävä, mutta se ei välttämättä ole tarkoituksenmukaisen. On tilanteita, jolloin valinnanvapauden mahdollisuutta on asiakkaan edun vuoksi perusteltua rajata. Lisäksi osa asukkaista ei välttämättä kykene käyttämään valinnanvapautta esim. toimintakyvyn rajoittumisen vuoksi.

11. **Lakiluonnoksen 5 luvussa** säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä.

11a. Onko lakiluonnoksen 24 §:ssä säädetty asiakasseteli sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

- a. **liian laaja**
- b. sopiva
- c. liian suppea

Vapaamuotoiset huomiot

Asiakassetelin piiriin ei ole tarkoituksenmukaista sisällyttää leikkaustoimintaa eikä sairaanhoidollisia käyntejä ammattihenkilön vastaanotolla. Kustannukset kasvavat kohtuuttomasti ja potilasturvallisuus heikentyy. Päivystyksen sekä kiireettömän erikoissairanhoidon resurssiongelmia tulee ilmeiseksi.

Miten käytännössä arvioidaan onko tässä maakunnalla objektiivista lain tarkoittamaa estettä olla ottamatta asiakasseteliä käyttöön jossakin nimeämättömässä palvelussa jos esimerkiksi asiakasseteli on vastaavasti jo otettu käyttöön jossakin toisessa maakunnassa. Onko riski, että maakunnissa ennakkotapauksiin vetoamisen myötä muodostuu vähittäin toteutuva pakkoliukuma yksityiseen tuotantoon? Uhkakuvassa julkiseksi tuotannoksi jää vain päivystys, sosiaaliviranomaistyö ja erva –tason palvelut; kiireettömien sote-palveluiden tuotanto siirtyy yksityissektorille. Koska liikelaitoksen kannattavuutta ei voi käyttää oman tuotannon turvaamisen perusteluna, tilanne johtaa liikelaitoksen yksikkökustannusten merkittävään kohoamiseen kun kiinteät kulut jakaantuvat yhä suppeammalle tuotemäärälle. Toisin sanoen miten turvataan maakuntien liikelaitosten mahdollisuus yritysten tapaan kannattavaan toimintaan kun maakunta lähtökohtaisesti toimii väestövastuullisesti tuottaen kalleimpia palveluja rajatulla alueella? Laajentamalla asiakashankintaa viereisiin maakuntiin? – onko tällainen kehityssuunta tarkoituksenmukaista julkisten varojen käyttöä?

11b. Onko maakunnan liikelaitoksella 24 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen rajausten perusteella edellytykset turvata riittävät palvelut kustannustehokkaalla tavalla?

- a. kyllä

- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei**
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunta ei asiakassetelin käyttöä rajaamalla kykene vaikuttamaan tilanteeseen, koska asiakkaalla on aina mahdollista valita toisen maakunnan liikelaitos, jossa tätä rajausta ei välttämättä ole. Liikelaitoksella tulisi olla myös oikeus tuottaa asiakassetelipalveluita, jotta julkinen ja yksityinen tuottaja olisivat yhdenvertaisessa tilanteessa.

11c. Onko lakiluonnoksen 24 §:n sääntely riittävä erikoissairaanhoidon valtakunnallisen ja alueellisen palvelujärjestelmän turvaamisen näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei**
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Mikäli erikoislääkäreiden työpanosta tuodaan fyysisesti sote keskukseseen aiheuttaa se samanlaisen ilmiön kuin leikkaustoiminnan asiakasseteli. Erikoislääkäripalvelut tulee voida järjestää maakunnan liikelaitoksen harkinnan mukaan sote keskuksissa maakunnan asiakastarvetta vastaavasti. Tässä harkinnan pitäisi tapahtua maakunnan järjestäjän osalta ja yhdessä ministeriön neuvottelussa

11d. Ovatko asiakasseteliä koskevat säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Asiakassetelin myötä valinnanvapaus laajenee ja palvelunsaannin oikea-aikaisuus paranee tämän esityksen mukaan huomattavasti. Valinnanvapauslakiehdotuksessa esitetystä asiakassuunnitelmasta ja järjestäjän integrointivelvoitteesta huolimatta asiakassetelin laaja käyttö johtaa siihen, että useita eri palveluja tarvitsevan potilaan hoidon kokonaisuudesta ei vastaa enää kukaan.

Valinnanvapaus on elementteineen erittäin vaikeaselkoinen ja voi tuottaa ainakin alkuvaiheessa asiakkaille ja potilaille vaikeuksia valita itselleen sopivia palveluita. Uusi malli edellyttää myös henkilökunnalle merkittäviä koulutustarpeita. Jo pelkästään uusien käsitteiden sisällön ymmärtäminen on jo nyt osoittautunut ammattilaisillekin haastavaksi, joten tavallisille kansalaisille se on todennäköisesti erittäin vaikeaa.

11e. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämistä vastuun toteuttamisen näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei**
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunnalla tulisi olla itsehallinnon puitteissa oikeus päättää palveluista, joissa käytetään asiakasseteliä.

---

12. **Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin** henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Henkilökohtaista budjettia käytetään asiakasryhmille, joilla on laaja tuen tarve. Ohjauksen tulee olla selkeää ja on varmistuttava, että asiakas ymmärtää palvelukokonaisuuden ja sen osa-alueet, joista tekee päätökset.

Henkilökohtaisen budjetin osalta tilanteen tekee erityisen haastavaksi se, että merkittävä osa sen käyttäjistä on toimintakyvyltään jollakin tavalla rajoittuneita, joten heillä tai heidän edustajillaan ei välttämättä ole riittäviä edellytyksiä vaikuttaa palvelujen toteutukseen.

13. **Lakiluonnoksen 7 luvussa** säädettäisiin asiakkaan neuvonnasta ja ohjauksesta sekä palvelutarpeen arvioinnista. Lisäksi lakiluonnoksen 5 §:ssä säädettäisiin asiakkaalle tehtävästä yhdestä asiakassuunnitelmasta. Turvaavatko säännökset riittävän hyvin asiakkaan oikeudet sekä palvelujen toteuttamisen asiakkaan tarpeita vastaavasti?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Ehdotuksessa on esitetty miten asiakassuunnitelma tulee laatia palvelujen yhteen sovittamisessa. Sen laatimisesta vastaa yksi toimija, mutta haasteelliseksi muodostuu tilanne, kun tulee tarvetta erilaisiin palveluihin, jossa siirtymiä esim. suoran valinnan palveluista maakunnan liikelaitokseen tai sen palveluun. Kokonaisvastuu jää epäselväksi ja sen myötä mitä todennäköisemmin tehdään päällekkäistä työtä.

Tietojärjestelmien yhtenäinen toimivuus on ehdoton edellytys asiakassuunnitelman laadinnassa ja sen toteutumisen seurannassa. Näitä tietojärjestelmiä ei kaiketi ole vielä olemassa.

14. **Lakiluonnoksen 8 luvussa** säädettäisiin palveluntuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä.

14a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Hallinnollinen työ varsinkin järjestäjän osalta lisääntyy merkittävästi (valvonta ja ohjaus) ja vaatii uudenlaista sopimusoikeudellista osaamista. Tämä sitoo runsaasti asiantuntijatyötä

14b. Varmistaako hallintopäätöstä ja ehtojen asettamista koskeva sääntely (42 §) riittävät mahdollisuudet maakunnan järjestämismenettelyjen toteuttamiseen.

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Vahvaa osaamista ja ammattitaitoisia tekijöitä tarvitaan. Tämä puolestaan aiheuttaa kustannuksia. Yhtenäiset valtakunnalliset tietojärjestelmät ovat välttämättömyys. Myös valtakunnalliset linjaukset ovat välttämättömiä tämänkin osalta, koska muuten riskinä on toiminnan erilaistuminen eri maakunnissa epätarkoituksenmukaisesti, mikä saattaa johtaa myös palvelujen kehittymiseen epätasa-arvoiseen suuntaan. Vastuut tulee määritellä tarkasti.

14c. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä lakiluonnoksentavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Asiakassetelin kohdalla maakunnalla on niukka ohjausmahdollisuus, sisältöön liittyen. Edellä mainittu kaventavat maakunnan ohjausmahdollisuutta. Suoran valinnan palveluissa ohjaus on helpompaa, koska maakunta voi asettaa palvelun kriteerit. Henkilökohtaisen budjetin osalta sekä sopimus että ohjaus ovat sekavia.

15. **Lakiluonnoksen 9 luvussa** säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palveluntuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset lakiluonnoksentavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunnan mahdollisuus asettaa tuottajille asukkaiden palvelun tarpeesta johtuvia ehtoja ja tarvittaessa muuttaa niitä on kannatettava. Palvelutuotannon ohjaamisessa tarvittavien tietojen määrittely edellyttää järjestäjältä aivan uudenlaista johtamisosaamista, jotta saadaan aidosti saumattomat asiakasprosessit ja palvelukokonaisuudet. Palveluntuottajille annettavat velvoitteet raportoida tietoja,

joiden perusteella asiakkaat voivat käyttää valinnanvapauttaan ja tehdä valintoja, ovat tarpeellisia.

Palvelun tuottajan veloitteet voivat kuitenkin luoda kynnyksen palvelutuottajaksi ilmoittautumiselle, varsinkin pienten tuottajien osalta. Tuottajien veloitteet karsivat jo toimivia yrityksiä ja nostavat pienten yritysten kynnystä markkinoille tuloon. Kyse on erityisesti tietojärjestelmiin liittyvistä vaatimuksista sekä raportointivelvoitteista. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyspinnat on otettava huolellisesti huomioon kun määritellään suoran valinnanvapauden maakuntakohtaisia toimijoita.

16. **Lakiluonnoksen 10 luvussa** säädettäisiin palveluntuottajalle suoritettavista korvauksista.

16a. Ottavatko sote-keskuksen kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat tekijät riittävästi huomioon asiakkaiden erilaiset palvelutarpeet ja niiden aiheuttamat kustannukset?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

[Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.](#)

16b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Jättävät maakunnalle osittain mahdollisuutta korvausperusteiden määrittelylle. Kannustinperusteiset korvaukset varsinkin palveluintegraation vahvistamisessa on kannatettava ehdotus.

16c. Turvaavatko säännökset maakunnan liikelaitoksen sote-keskukselle ja yksityisen sote-keskukselle yhdenvertaiset toimintaedellytykset?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin

- d. **ei**
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunnan liikelaitoksen tulee ylläpitää sote-keskusta vaikka asiakkaita ei olisi. Tämä vaatii liikelaitoksen sote-keskukselta erilaista varautumista talouden näkökulmasta.

Maakunnan liikelaitoksen sote-keskuksella ja yksityisellä sote-keskuksella ei ole yhdenvertaisia toimintaedellytyksiä, sillä maakunta on järjestäjänä viimekädessä aina vastuussa siitä, että asukkaat saavat tarvitsemansa palvelut.

17. **Lakiluonnoksen 12 luvussa** säädettäisiin lain voimaantulosta.

17a. Turvaavatko 85 §:n mukaiset asiakasseteliä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. **ei kantaa**

Vapaamuotoiset huomiot

Siirtymäsäännösten osalta on huolellisesti turvattava, ettei palveluaukkoja jää siirtymäsäännösten aikana. Vaiheistus sinänsä on kannatettava asia. Asiakassetelin käyttöönotto on vaiheistettu vuosille 2020-2022. Henkilökohtaisen budjetin käyttö alkaa 1.1.2020. Voiko tästä eriaikaisuudesta aiheutua ongelmaa? Kumottava palvelusetelilaki tulisi korvattavaksi siirtymäkaudella asiakaseteleillä niissä palveluissa, joissa palveluseteli ollut käytössä.

17b. Turvaavatko 86 ja 88 §:n mukaiset sote-keskusta koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. **ei kantaa**

Vapaamuotoiset huomiot

[Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.](#)

17c. Turvaavatko 87 ja 89 §:n mukaiset suunhoidon yksiköitä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

- a. **kyllä**
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

[Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.](#)

17d. Turvaako esitys sosiaali- ja terveystalveluiden yksityisten tuottajien toimintaedellytykset?

- a. **kyllä**
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Enemmänkin pitää olla huolissaan julkisen sektorin toimintaedellytyksistä, koska esitys asettaa ne monessa suhteessa altavastajan asemaan.

17e. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajina?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Laissa tulisi selvemmin turvata pienten toimijoiden mahdollisuudet toimia markkinoilla. Asiakassetelipalvelut ja henkilökohtaisen budjetin palvelut ovat alueita, joissa pienillä tuottajilla on mahdollisuuksia tuottaa palveluita. Kokonaisrakenne on hyvin moninainen, joten pienillä yrityksillä saattaa teknisesti olla haastavaa toimia vaihtoehtona palvelua tarjoamassa. Tietojärjestelmiin liittyminen saattaa aiheuttaa pienille palvelun tarjoajille ongelmia.

---

18. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin

- d.**   **ei**
e.   ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lakiehdotuksen eräänä keskeisimpänä haasteena on sen vaikutusten arviointi. Esityksen perusteluissa suoraan todetaan, että sen vaikutusten arviointi on hankalaa, koska monet sen yksityiskohdat ovat epäselviä ja täsmentyvät vasta jatkovalmistelun yhteydessä. Myöskään missään muualla maailmassa ei ole toteutettu vastaavaa uudistusta, mikä vaikeuttaa sen vaikutusten arviointia. Lain perusteluissa olisi ehdottomasti tarpeen arvioida sen vaikutuksia käytännön tasolla ja kuvata, millä keinoin niihin sisältyvät riskit voidaan välttää.

---

19. Miten arvioisitte uudistuksen vaikuttavan oman organisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

[Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.](#)

20. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta

[Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.](#)

21. Yksilöidyt muutosehdotukset lakiluonnokseen

[Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.](#)